

HRVATSKI SUSTAV AZILA U 2022.

- NACIONALNI IZVJEŠTAJ -



SADRŽAJ

2022. NA PRVI POGLED	1
1. UVOD	2
2. RAT U UKRAJINI I PRIVREMENA ZAŠTITA ZA RASELJENE OSOBE	2
3. NOVINE U ZAKONODAVSTVU O AZILU I TRENDOMI U JAVNIM POLITIKAMA .	6
3.1. Novine na razini Europske unije	6
3.2. Zakonodavstvo i politike u Hrvatskoj	8
4. INSTITUCIONALNI KAPACITETI	12
5. AZIL U PRAKSI: PRISTUP SUSTAVU AZILA I UTVRĐIVANJE STATUSA	13
5.1. Pristup teritoriju i sustavu azila	13
5.2. Namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu i zahtjevi za međunarodnu zaštitu	15
5.3. Dublinški postupak	15
5.4. Ograničenje slobode kretanja	16
5.5. Utvrđivanje statusa	18
6. AZIL U PRAKSI: AZILANTI, STRANCI POD SUPSIDIJARNOM ZAŠTITOM I DJECA BEZ PRATNJE TRAŽITELJI AZILA	20
6.1. Prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita	20
6.2. Zaštita djece u sustavu azila	22
7. ULOGA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA	25

2022. NA PRVI POGLED

Godinu 2022. obilježilo je nekoliko većih događaja i promjena, kako na nacionalnoj tako i na europskoj razini.

1. Događaj koji je najviše obilježio 2022. i koji je zahtijevao brzo i učinkovito planiranje u svim državama članicama EU bio je masovni priljev osoba raseljenih iz Ukrajine zbog izbijanja rata. Na temelju Provedbene odluke Vijeća EU 2022/382 od 4. ožujka 2022., kojom je utvrđeno postojanje masovnog priljeva raseljenih osoba iz Ukrajine i aktiviran institut privremene zaštite, hrvatska Vlada donijela je odluku o aktiviranju privremene zaštite 7. ožujka 2022. Ukupno je u Hrvatskoj podneseno 19.885 zahtjeva za privremenu zaštitu, dok je odobreno 19.440 zahtjeva.

2. Na nacionalnoj razini pokrenut je postupak izmjene i dopune Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti kako bi se postavili viši standardi kad je riječ o proceduralnim pitanjima i pravima i obvezama osoba obuhvaćenih samim zakonom. Službeno je donesena odluka o ulasku Hrvatske u schengensko područje, a krajem godine u Ministarstvu unutarnjih poslova započele su strukturne pripreme kako bi sve bilo spremno do 1. siječnja 2023. kad je Hrvatska službeno ušla u schengensko područje.

3. U 2022. zabilježen je znatan porast broja osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu. Ukupno su 12.872 osobe izrazile namjeru za međunarodnu zaštitu, dok je 21 osoba dobila azil. Istodobno različite organizacije civilnog društva koje monitoriraju pristup sustavu azila i dalje svjedoče da se na hrvatskim granicama nastavlja praksa prisilnog vraćanja. Rad Nezavisnog mehanizma nadzora nastavljen je 2022. godine.

4. Velik broj tražitelja međunarodne zaštite napustio je Hrvatsku tijekom postupka odlučivanja o međunarodnoj zaštiti. To je nastavak trenda viđenog prethodnih godina, što dovodi do zaključka da se Hrvatska i dalje doživljava ponajprije kao tranzitna zemlja.

5. Izazov su bili prihvati i smještaji tražitelja međunarodne zaštite zbog rekordnog broja izraženih namjera i mjera uvedenih u vezi s pandemijom COVID-19.

6. Civilno društvo i međunarodne organizacije vrlo su aktivne u sustavu azila, provodeći mnoge aktivnosti usmjerene na poboljšanje postojećeg sustava, povećanje dostupnosti usluga i osnaživanje njihovih korisnika, povećanje suradnje među samim organizacijama, podizanje svijesti javnosti i jačanje kapaciteta ključnih dionika.

1. UVOD

Hrvatski pravni centar (HPC) aktivno je uključen u hrvatski sustav azila od 2003. kao implementacijski partner UNHCR-a. HPC sustavno prati zakonodavstvo i njegovu primjenu u praksi u području azila, na temelju čega se od 2010. pripremaju njegovi nacionalni izvještaji o sustavu azila. Svi prethodni izvještaji dostupni su na mrežnoj stranici HPC-a.

Ovaj je izvještaj izrađen u sklopu projekta „Pristup teritoriju i sustavu azila u Hrvatskoj – pravna podrška i podizanje kapaciteta” koji se provodi u 2023. i koji financira UNHCR. Temelji se na javno dostupnim podacima, podacima koje su različita javna tijela, međunarodne organizacije i organizacije civilnog društva dostavili HPC-u, dok je Ministarstvo unutarnjih poslova dostavilo podatke UNHCR-u.

Za sadržaj ovog izvještaja isključivo je odgovoran HPC.

2. RAT U UKRAJINI I PRIVREMENA ZAŠTITA ZA RASELJENE OSOBE

U skladu s Provedbenom odlukom Vijeća (EU) 2022/382 od 4. ožujka 2022. o utvrđivanju postojanja masovnog priljeva raseljenih osoba iz Ukrajine u smislu članka 5. Direktive 2001/55/EZ i koja ima za učinak uvođenje privremene zaštite, Vlada RH donijela je Odluku o uvođenju privremene zaštite u Republici Hrvatskoj za raseljene osobe iz Ukrajine (dalje: Odluka Vlade) od 7. ožujka 2022.¹

Privremena zaštita uvedena je u zakonodavstvo Republike Hrvatske 2003. kao dio usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a, točnije, u tada važeći Zakon o azilu,² dok je navedena Direktiva Vijeća 2001/55/EZ od 20. srpnja 2001. o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba te o mjerama za promicanje uravnoteženih napora država članica pri prijehu i snošenju posljedica prijeha tih osoba (dalje: Direktiva o privremenoj zaštiti) prenesena u pravni poredak Republike Hrvatske u prosincu 2013.³

U skladu s Odlukom Vlade Hrvatska odobrava privremenu zaštitu državljanima Ukrajine i članovima njihovih obitelji:

- koji su boravili u Ukrajini na dan 24. veljače 2022. i koji su napustili Ukrajinu nakon 24. veljače 2022.;
- osobama bez državljanstva i državljanima ostalih trećih zemalja, koji su u Ukrajini uživali međunarodnu ili istovjetnu nacionalnu zaštitu na dan 24. veljače 2022. i članovima njihovih obitelji koji su u Ukrajini imali odobren boravak na dan 24. veljače 2022. i koji su napustili Ukrajinu nakon 24. veljače 2022.;

¹ Vlada RH: Odluka o uvođenju privremene zaštite u Republici Hrvatskoj za raseljene osobe iz Ukrajine, dostupna je na: <https://bit.ly/37ylO2c>.

² Zakon o azilu (NN 103/03).

³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o azilu (NN 143/13).

- državljanima trećih zemalja koji su u Ukrajini imali važeći stalni boravak na dan 24. veljače 2022. u skladu s ukrajinskim propisima i koji se ne mogu vratiti u svoju zemlju ili regiju podrijetla u sigurnim i trajnim uvjetima i koji su napustili Ukrajinu nakon 24. veljače 2022.

Kad je riječ o onima koji su napustili Ukrajinu prije 24. veljače 2022., privremena zaštita odobrava se raseljenim ukrajinskim državljanima i članovima njihovih obitelji koji su napustili Ukrajinu neposredno prije 24. veljače 2022. zbog sigurnosne situacije i ne mogu se vratiti u zemlju zbog oružanog sukoba. Prema službenom priopćenju Ministarstva unutarnjih poslova (dalje: MUP)⁴ „neposredno prije“ treba smatrati od 1. siječnja 2022. Stoga je Vlada odlučila primijeniti širok opseg privremene zaštite predložen Direktivom o privremenoj zaštiti.

Vlada je donijela sljedeće odluke radi učinkovite i pravovremene provedbe obveza iz Direktive o privremenoj zaštiti:

- Odluka o osnivanju Međuresorne radne skupine za provedbu aktivnosti prihvata i zbrinjavanja izbjeglog stanovništva iz Ukrajine od 28. veljače 2022.
- Odluka o nabavi i korištenju robe i usluga strateških robnih zaliha nastalih zbog ratnih djelovanja, prihvata i zbrinjavanja izbjeglica iz Ukrajine od 28. veljače 2022.
- Odluka o uvođenju privremene zaštite u Republici Hrvatskoj za raseljene osobe iz Ukrajine od 7. ožujka 2022.
- Odluka o financiranju troškova za stambeno zbrinjavanje raseljenih osoba iz Ukrajine u pojedinačnom smještaju od 23. ožujka 2022.
- Javni poziv za dostavu ponuda vlasnika stambene jedinice za stambeno zbrinjavanje raseljenih osoba iz Ukrajine u individualnom smještaju od 22. travnja 2022.

Osim toga, nadležna ministarstva i odgovarajuće službe izdale su sljedeća rješenja, smjernice i upute:

- Mjere za zaštitu od zaraznih bolesti i sadržaj zdravstvenog pregleda izbjeglica iz Ukrajine Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo od 3. ožujka 2022.
- Obavijest s uputama o pružanju zdravstvene zaštite izbjeglicama iz Ukrajine, koju je Ministarstvo zdravstva poslalo ugovornim zdravstvenim ustanovama i ordinacijama privatne prakse i ljekarnama od 1. ožujka 2022., uz dodatnu bilješku od 4. ožujka 2022. i 14. ožujka 2022., kojom su proširena prava osoba raseljenih iz Ukrajine
- Obavijest o uključivanju djece i učenika izbjeglica iz Ukrajine u odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske koju je Ministarstvo znanosti i obrazovanja (dalje: MZO) poslalo svim osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske 4. ožujka 2022.
- Odluka MZO-a o provođenju pripreme nastave hrvatskoga jezika za raseljene učenike iz Ukrajine donesena je 1. travnja 2022.

⁴ Informacije koje je MUP dostavio 10. studenoga 2022.

- Obavijest MZO-a od 16. ožujka 2022. o uključivanju djece, raseljenih osoba iz Ukrajine pod privremenom zaštitom u Republici Hrvatskoj u sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske upućena je svim vrtićima i osnivačima vrtića
- Obavijest MZO-a od 18. ožujka 2022. o obvezi obavještanja nadležnog školskog liječnika o uključivanju učenika u škole
- Obavijest MZO-a upućena osnovnim i srednjim školama, od 31. svibnja 2022., o postupcima koji prethode završetku školske godine 2021./2022. te dopis MZO-a, od 15. lipnja 2022., o upisu učenika raseljenih iz Ukrajine u I. razred srednje škole u školskoj godini 2022./2023.

Na zakonodavnoj razini pokrenuta su dva hitna postupka izmjene i dopune i doneseni su sljedeći zakoni: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj,⁵ koji je stupio na snagu u travnju 2022. i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi koji je stupio na snagu istog dana. Navedenim izmjenama i dopunama strancima pod privremenom zaštitom zajamčeno je pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao i osiguranicima obveznoga zdravstvenog osiguranja iz sredstava državnog proračuna. Uz to, navedene osobe imaju pravo na sve pogodnosti i usluge iz sustava socijalne skrbi pod uvjetima predviđenima Zakonom o socijalnoj skrbi, zakonima koji reguliraju zaštitu trgovanja ljudima i ZMPZ-om.

Prema podacima MUP-a,⁶ do 31. prosinca 2022. podneseno je 19.885 zahtjeva za privremenu zaštitu, dok je ukupno odobreno 19.440 zahtjeva.⁷ Isto tako, 28 zahtjeva je odbijeno, 25 je odbačeno, a 401 slučaj je obustavljen.⁸ Nadalje, MUP dodaje da je 31. prosinca 2022. u procesu razmatranja bio 371 zahtjev. Međutim, prema podacima MUP-a, zbroj odobrenih, odbačenih, odbijenih, obustavljenih zahtjeva i onih koji su još u postupku na dan 31. prosinca ne odgovara ukupnom broju podnesenih zahtjeva u 2022., kako je navedeno u izvještaju.⁹ Nadalje, nije bilo slučajeva isključenja iz privremene zaštite niti ukidanja privremene zaštite zbog dobrovoljnog povratka u Ukrajinu.

Dodatni podaci o osobama kojima je odobrena privremena zaštita navedeni su u istim statističkim podacima MUP-a – od 19.249 osoba kojima je odobrena privremena zaštita do 31. prosinca 2022., 50,6 % (9.745) su žene, 15,4 % (2.962) muškarci i 34 %

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (NN 80/13, 15/18, 26/21, 46/22).

⁶ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁷ Dok je u drugom dijelu izvještaja MUP-a spomenut drugi broj odobrenih zahtjeva u 2022. – 19.249.

⁸ Prema podacima MUP-a, to uključuje osobe koje su podnijele zahtjev, ali su ga naknadno povukle, bilo da su same zatražile reguliranje boravka na temelju Zakona o strancima ili su otišle u drugu državu članicu i tamo regulirale boravak; kao i osobe koje se nakon podnošenja zahtjeva nisu pojavile u nadležnoj policijskoj postaji radi izdavanja osobne iskaznice; ili nisu pronađene na adresi boravišta koju su navele.

⁹ Navedeni zbroj je 20.265, dok je MUP izjavio da je ukupan broj podnesenih zahtjeva 19.885.

(6.542) maloljetnici.¹⁰ Osim toga, 161 maloljetnik nije bio u pratnji odrasle osobe, dok 632 djece nije bilo u pratnji svojih roditelja. Jednako tako, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (dalje: MRMOSP) navodi da je ukupan broj djece bez pratnje ili razdvojene djece koja su došla u Hrvatsku bez roditelja ili zakonskog skrbnika u 2022. bio 413.¹¹

Kad je riječ o podacima MUP-a o identifikacijskim ispravama stranaca pod privremenom zaštitom, ukupno je MUP izdao 22.279 identifikacijskih isprava za 18.764 osobe.¹² Na dan 31. prosinca 2022. bilo je 18.548 važećih identifikacijskih isprava.

Prema statističkim podacima MUP-a, pregled broja osoba pod privremenom zaštitom u Hrvatskoj prema kategorijama je sljedeći: 18.172 državljana Ukrajine, 741 državljanin Ukrajine koji je napustio Ukrajinu prije 24. veljače 2022., 211 članova obitelji ukrajinskih državljana, 42 člana obitelji ukrajinskih državljana koji su napustili Ukrajinu prije 24. veljače 2022., 63 državljana trećih zemalja sa stalnim prebivalištem u Ukrajini, 3 državljana trećih zemalja pod međunarodnom zaštitom u Ukrajini, 2 člana obitelji državljana treće zemlje pod međunarodnom zaštitom u Ukrajini, 10 maloljetne djece, 4 ostale osobe, 1 izbjeglica (iz humanitarnih razloga).

Prema statističkim podacima MUP-a, 31. prosinca 2022. ukupno su 1.552 osobe smještene u kolektivnom smještaju. Osim toga, 31. prosinca 2022. 2.824 osobe pod privremenom zaštitom smještene su u pojedinačnim stambenim jedinicama u skladu s javnim pozivom za dostavu ponuda vlasnika stambene jedinice za stambeno zbrinjavanje raseljenih osoba iz Ukrajine u pojedinačnom smještaju.¹³

Kad je riječ o predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju, MZO je izvijestio¹⁴ da je u 2022. ukupno 154 djece u 39 naselja upisano u predškolske ustanove, 1295 učenika u osnovne škole i 260 u srednje škole. Svi učenici pohađaju pripremnu nastavu hrvatskog jezika u trajanju od 70 sati te dopunsku nastavu hrvatskog jezika u trajanju od dodatnih 70 sati u slučaju potrebe. Također je u 2022. godini 49 osoba pod privremenom zaštitom upisano na hrvatska sveučilišta. Osobe pod privremenom zaštitom nemaju pravo na stipendije.

Kako bi uspješno uključili djecu i učenike pod privremenom zaštitom u sustav predškolskoga i školskog obrazovanja, MZO je izvijestio da su sastavili popis učitelja ukrajinskog jezika, kao i da surađuje s relevantnim dionicima. Uz to, poslani su dopisi školama, vrtićima i županijskim uredima za obrazovanje, izdane su smjernice i

¹⁰ Ovdje se u izvještaju MUP-a navodi da je privremena zaštita odobrena za 19.249 osoba, odnosno da je broj odobrenih zahtjeva manji od netom spomenutog broja u istom izvještaju – 19.440.

¹¹ Dopis MRMOSP-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 29. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹² Prema podacima MUP-a, ukupno je zamijenjena ili poništena 3.731 osobna iskaznica.

¹³ Javni poziv za dostavu ponuda vlasnika stambenih jedinica za stambeno zbrinjavanje raseljenih osoba iz Ukrajine u pojedinačnom smještaju objavljen je 22. travnja 2022. (NN 37/22). Možete ga pronaći na sljedećoj poveznici: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_03_37_439.html.

¹⁴ Dopis MZO-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 27. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

priručnici za rad s djecom izbjeglicama namijenjeni učiteljima i stručnim suradnicima, uspostavljen je sustav registracije učenika preko e-Matice, kupljena su prijenosna računala i osigurani materijali i drugi uvjeti za uspješno uključivanje djece u obrazovni sustav te je uspostavljen sustav državnih završnih ispita za učenike srednjih škola iz Ukrajine u svrhu upisa na sveučilišta.

Kad je riječ o ostvarivanju prava iz sustava socijalne skrbi, MRMOSP je izvijestio¹⁵ da su Regionalni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad priznali 6.001 jednokratnu financijsku pomoć, 154 zajamčene minimalne naknade, 14 osobnih invalidnina i 9 naknada za pomoć i njegu. Nadalje, izvijestili su da je 31 osoba s invaliditetom i 7 pratitelja smješteno u ustanovama socijalne skrbi.

U postupcima spajanja obitelji članovi obitelji koji se žele pridružiti osobama s privremenom zaštitom moraju ispunjavati sve uvjete propisane Vladinom Odlukom o uvođenju privremene zaštite u Republici Hrvatskoj za raseljene osobe iz Ukrajine.¹⁶ To znači da ako član obitelji nije boravio u Ukrajini na dan 24. siječnja 2022. ili „neposredno prije“, kako tumači MUP, ta osoba ne bi imala zakonsko pravo na spajanje obitelji prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (dalje: ZMPZ)¹⁷ ili prema odredbama Zakona o strancima.¹⁸

U skladu s Odlukom Vlade članom obitelji smatra se: njegov/njezin bračni drug/izvanbračni drug, njihova maloljetna djeca, bez obzira na to jesu li rođena u braku, izvanbračnoj zajednici ili su posvojena te ostali bliski rođaci koji su živjeli u zajedničkom kućanstvu u trenutku kad su nastale okolnosti povezane s raseljavanjem osoba iz Ukrajine, a koji su u to vrijeme bili potpuno ili uglavnom ovisni o tim osobama.¹⁹

Navedeni naponi Vlade omogućili su uspostavu učinkovitoga i koordiniranog sustava prihvata i skrbi za osobe raseljene iz Ukrajine, bez većih poteškoća u njegovoj provedbi.

3. NOVINE U ZAKONODAVSTVU O AZILU I TRENDVI U JAVNIM POLITIKAMA

3.1. Novine na razini Europske unije

U 2022. na zakonodavnoj razini EU-a nije bilo većih aktivnosti koje se odnose na pitanja azila. Većina postignutih sporazuma predstavlja neobvezujuće akte i priprema su za budući razvoj sustava azila i migracija. Osim toga, u rujnu 2022. Europski

¹⁵ Dopis MRMOSP-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 29. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹⁶ https://hrvatskazaukrajinu.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/HR/odluke/022-03-22-04-77_3-07-03.pdf

¹⁷ Članak 89. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

¹⁸ Članak 63. stavak 1. Zakona o strancima.

¹⁹ Informacije koje je MUP dostavio 10. prosinca 2022.

parlament i pet rotirajućih Predsjedateljica Vijeća EU postigli su sporazum da će se „obvezati raditi zajedno kako bi usvojili reformu pravila EU-a o migracijama i azilu prije europskih izbora 2024.“²⁰

Ipak, najvažniji događaj koji je obilježio 2022. u području migracija je aktivacija privremene zaštite. U ožujku 2022. EU i njezine države članice odlučile su prvi put aktivirati Direktivu o privremenoj zaštiti.²¹ „Ovim je instrumentom ljudima koji bježe od rata u Ukrajini odobren status privremene zaštite na grupnoj osnovi, zajedno sa širokim nizom prava koja im jamči EU U potezu bez presedana, osobama s privremenom zaštitom priznato je pravo na slobodno kretanje ili samostalno preseljenje i uživanje zaštite povezane s ovim statusom u svim državama članicama.“²²

Nakon sporazuma o pretvaranju Europskoga potpornog ureda za azil u Agenciju EU za azil novi mandat Agencije Europske unije za azil stupio je na snagu u siječnju 2022.

Kad je riječ o neobvezujućim sporazumima, jedan je usvojen u lipnju 2022. na neformalnom sastanku i pod pokroviteljstvom francuskog predsjedanja Vijećem EU-a,²³ tj. predstavnici 18 država članica EU-a i triju država pridruženih Schengenu usvojili su Deklaraciju o dobrovoljnom mehanizmu solidarnosti. Cilj je Deklaracije uspostaviti dobrovoljni mehanizam solidarnosti (DMS) kojim će se nastojati pružiti konkretan odgovor na migracijske poteškoće mediteranskih država članica premještanjem tražitelja međunarodne zaštite i izbjeglica ili financijskim doprinosima.²⁴ Osim toga, Komisija je uspostavila platformu solidarnosti za dobrovoljni mehanizam solidarnosti koju vodi u suradnji s predsjedništvom Vijeća kako bi koordinirala provedbu mehanizma.²⁵ Nakon usvajanja Deklaracije Vlada RH donijela je Odluku o premještanju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite²⁶ i odlučila primiti 60 osoba.

U prosincu 2022. postignut je još jedan sporazum između Europskog parlamenta i Vijeća²⁷, u kojem su se dotične strane dogovorile o nacrtu teksta preinake Direktive 2013/33/EU o utvrđivanju standarda za prihvrat podnositelja zahtjeva za međunarodnu

²⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220905IPR39714/migration-and-asylum-roadmap-on-way-forward-agreed>.

²¹ Direktiva Vijeća 2001/55/EZ od 20. srpnja 2001. o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba te o mjerama za promicanje uravnoteženih napora država članica pri prihvatu i snošenju posljedica prihvata tih osoba (SL L 212, 7. 8. 2001. str. 12–23)

²² https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2022/10/CEPS-In-depth-analysis-2022-04_Voluntary-Solidarity.pdf.

²³ https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2022/10/CEPS-In-depth-analysis-2022-04_Voluntary-Solidarity.pdf.

²⁴ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/relocation-eu-solidarity-practice_en.

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=COM:2022:740:FIN#footnote61>.

²⁶ Odluka o premještanju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite (NN 88/22)

²⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20221214IPR64716/asylum-deal-on-reception-conditions-for-applicants-to-international-protection>

zaštitu.²⁸ Da bi dogovoreni nacrt stupio na snagu, mora ga odobriti Odbor za građanske slobode i plenarna sjednica, kao i Vijeće. Navedena Direktiva ima za cilj omogućiti jednakovrijedne standarde prihvata u državama članicama EU-a kad je riječ o materijalnim uvjetima, uključujući smještaj, zdravstvenu skrb i odgovarajući životni standard tražitelja.²⁹ Jedan od najvažnijih prijedloga odnosi se na skraćivanje roka za stjecanje prava na rad za tražitelje s 9 mjeseci na 6 mjeseci.

U siječnju 2022. Europska pravobraniteljica objavila je izvještaj i preporuke nakon istrage o Frontexovim obvezama transparentnosti i zaštite temeljnih prava u skladu s Uredbom o Frontexu, u kojoj je „identificirala nekoliko područja u kojima Frontex može unaprijediti svoje prakse, uključujući objavljivanje sažetaka svojih operativnih planova i daljnju edukaciju svojih promatrača za temeljna prava“.³⁰

Važna odluka za Republiku Hrvatsku donesena je 8. prosinca 2022., kad je Vijeće EU usvojilo odluku o punoj primjeni odredaba schengenske pravne stečevine u Republici Hrvatskoj,³¹ čime je 1. siječnja 2023. Hrvatska postala država članica schengenskog prostora. Slijedom toga došlo je do određenih promjena u vezi s prelaskom unutarnje i vanjske granice, odnosno ukidaju se kontrole osoba na unutarnjim kopnenim i morskim granicama s Hrvatskom te se odredbe schengenske pravne stečevine iz Priloga Odluke Vijeća (EU) 2022/2451 primjenjuju na Hrvatsku u njezinim odnosima s ostalim zemljama članicama.³²

3.2. Zakonodavstvo i politike u Hrvatskoj

Najvažnija novost koja izravno utječe na sustav međunarodne zaštite u 2022. bio je postupak izmjene i dopune ZMPZ-a.³³ Tako je u srpnju 2022. Vlada podnijela prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (dalje: izmjene i dopune ZMPZ-a) Hrvatskom saboru. Dana 22. studenoga 2022. otvorena je saborska rasprava, a 29. studenoga donesen zaključak o prihvaćanju nacrta ZPMZ-a. Pripreme za konačni prijedlog ZPMZ-a nastavile su se do kraja godine, a izmjene i dopune stupile su na snagu 1. travnja 2023.³⁴

Predložene izmjene i dopune ZPMZ-a bile su sljedeće:

- preciznije utvrđivanje postojećih razloga ograničenja kretanja i obveza hitnog postupanja ako se sudskom odlukom dokaže da je navedeno ograničenje nezakonito

²⁸ Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (SL L 180, 29. 6. 2013.).

²⁹ Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (SL L 180, 29. 6. 2013.).

³⁰ <https://www.ombudsman.europa.eu/en/news-document/en/151372>.

³¹ Odluka Vijeća o punoj primjeni odredaba schengenske pravne stečevine u Republici Hrvatskoj (SL L 320, 14. 12. 2022., str. 41-46).

³² <https://mup.gov.hr/schengen-faq/290115>

³³ Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17, 33/23); pojedinosti o usvojenim izmjenama i dopunama bit će obuhvaćeni izvještajem za 2023.

³⁴ Pojedinosti o usvojenim izmjenama i dopunama bit će obuhvaćeni izvještajem za 2023.

- mogućnost nadležnih tijela da pretraže tražitelje međunarodne zaštite i njihovu imovinu
- obveza tražitelja da surađuju s nadležnim tijelima radi utvrđivanja njihova identiteta i drugih elemenata potrebnih za razmatranje zahtjeva
- opseg posla koji se odnosi na registraciju izražene namjere za međunarodnu zaštitu i registraciju tražitelja precizno je definiran izmjenama i dopunama ZPMZ-a kako bi se izbjegao sukob ovlasti između prihvatne službe i postaja granične policije, policijskih postaja/uprava
- mogućnost podnošenja zahtjeva u pisanom obliku za tražitelje s određenim zdravstvenim problemima
- sposobnost provođenja određenih radnji u postupku s pomoću audiovizualnih uređaja
- sveobuhvatno uređenje privremenog smještaja za osobe kojima je već odobrena međunarodna zaštita u prihvatnim centrima koji su ponajprije namijenjeni smještaju tražitelja
- uključivanje tražitelja međunarodne zaštite na tržište rada, odnosno stjecanje prava na rad, nakon razdoblja od 6 mjeseci (za razliku od 9 mjeseci kako je propisano ZPMZ-om) od datuma podnošenja zahtjeva, ako odluka o zahtjevu nije donesena unutar tog roka³⁵
- ojačana je uloga posebnog skrbnika u skrbi za maloljetnike bez pratnje, posebno u pronalaženju članova obitelji i ponovnom spajanju djeteta s obitelji
- stambene jedinice u vlasništvu Republike Hrvatske mogu biti ustupljene na upravljanje jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave radi poticanja i jačanja uloge lokalne zajednice u dugoročnoj integraciji osoba pod međunarodnom zaštitom
- osobe kojima je već odobrena međunarodna zaštita, uz trenutačni maksimalni rok od dvije godine prava na smještaj u stambenoj jedinici u vlasništvu Republike Hrvatske,³⁶ imaju mogućnost korištenja navedenog smještaja još dvije godine na prijedlog nadležnog centra za socijalnu skrb i uz suglasnost Središnjega državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje
- detaljnije uređenje nadležnosti za odlučivanje o zahtjevu za izdavanje putnih isprava za tražitelje međunarodne zaštite, kao i pravo tražitelja na pravni lijek protiv odluke policijske uprave/policijske postaje kad je zahtjev za izdavanje putne isprave odbijen
- obveza traženja pristanka MUP-a prije izdavanja putnih isprava tražiteljima međunarodne zaštite i strancima pod supsidijarnom zaštitom

³⁵ Tijekom drugog čitanja izmjena i dopuna na ZPMZ, provedenog 2023., predložene su i na kraju usvojene nove izmjene i dopune – stjecanje prava na rad nakon 3 mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva. Pojednosti o usvojenim izmjenama i dopunama bit će obuhvaćene izvještajem za 2023.

³⁶ Pod uvjetom da nemaju novčana sredstva ili imovinu kojima bi mogli osigurati uzdržavanje – članak 67.

- reguliranje uvjeta i načina prijavljivanja gubitka, nestanka ili krađe dozvola boravka tražitelja međunarodne zaštite i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, kao i njihovih putnih isprava zbog nepostojanja takvih odredaba
- detaljnije odredbe o pravima i obvezama osoba pod privremenom zaštitom i prilagodbe akata koji reguliraju sustav socijalne skrbi i obvezno zdravstveno osiguranje.

Godinu 2022. obilježile su dvije izmjene Zakona o strancima po hitnom postupku. Prve izmjene i dopune izglasane su u rujnu³⁷ radi usklađivanja navedenog Zakona s ulaskom Hrvatske u eurozonu, dok su druge izmjene i dopune izglasane u prosincu 2022.³⁸ i odnose se na uspostavu pravnih preduvjeta za primjenu schengenske pravne stečevine u Hrvatskoj. Zadnje spomenute izmjene i dopune Zakona o strancima propisuju da je MUP nacionalna kontaktna točka za obavještanje nadležnih tijela EU-a o obvezama propisanim europskim uredbama o uspostavi europskog sustava za informacije o putovanjima i njihovu odobrenju (ETIAS), stvaranju centraliziranog sustava ulaska/izlaska (EES) za bilježenje podataka o ulasku i izlasku iz zemlje kao i podacima o odbijanju ulaska državljanima trećih zemalja koji prelaze vanjske granice država članica. Navedene izmjene također propisuju prikupljanje i pohranu biometrijskih podataka državljanima trećih zemalja pri podnošenju zahtjeva za vizu, te detaljnije uređuje obvezu prijevoznika da provjere imaju li putnici državljani trećih zemalja važeće odobrenje za putovanje (iz sustava ETIAS).

U lipnju 2022. stupio je na snagu novi Zakon o priznavanju i vrednovanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija³⁹ koji je uveo mogućnost vrednovanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu nastavka obrazovanja na istoj ili višoj razini obrazovanja te pristupa tržištu rada za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita i članovima obitelji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te koji zakonito borave u Republici Hrvatskoj, a koji ne mogu dostaviti dokumentaciju kojom se dokazuje inozemna obrazovna kvalifikacija ili razdoblje obrazovanja.

U srpnju 2022. Vlada je donijela Odluku o premještanju državljanima trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite,⁴⁰ prema kojoj se obvezala, na temelju Deklaracije o dobrovoljnom mehanizmu solidarnosti, sudjelovati u premještanju 60 državljanima trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite iz Grčke, Cipra, Italije, Malte i Španjolske. U Deklaraciji o dobrovoljnom mehanizmu solidarnosti naznačeno je razdoblje od jedne godine s mogućnošću produljenja kao vremenski okvir predviđen za premještanje navedenih osoba.

³⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima (NN 114/22).

³⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima (NN 151/22).

³⁹ Zakon o priznavanju i vrednovanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija (NN 69/22).

⁴⁰ Odluka o premještanju državljanima trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite (NN 88/22).

U siječnju 2022.⁴¹ stupio je na snagu Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance i načinu izračuna troškova prisilnog udaljenja. Najvažnije izmjene i dopune bile su brisanje odredbe prema kojoj je ravnatelju Prihvatnog centra za strance dopušteno privremeno zabraniti vjerske obrede u slučaju prijetnje sigurnosti, reda i mira, kao i produljenje jednog besplatnog privatnog telefonskog poziva s tri na pet minuta. Ostale izmjene i dopune spomenutog Pravilnika učinjene su zbog ulaska Republike Hrvatske u eurozonu.⁴²

U siječnju 2022. Hrvatski sabor donio je novi Zakon o socijalnoj skrbi,⁴³ koji uvodi strukturne i kvalitativne promjene u centrima socijalne skrbi uspostavljanjem Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Samo nekoliko mjeseci poslije, u travnju 2022., usvojene su izmjene i dopune Zakona o socijalnoj skrbi⁴⁴ prema kojima stranci pod privremenom zaštitom i članovi njihovih obitelji imaju pravo na sve usluge i naknade iz sustava socijalne skrbi pod uvjetima propisanim istim Zakonom. Nadalje, u listopadu 2022. donesene su druge izmjene i dopune Zakona o socijalnoj skrbi radi ulaska Hrvatske u eurozonu i prijelaznog režima koji se odnosi na priznavanje prava statusa roditelja ili njegovatelja i prava na naknadu za osobne potrebe za one korisnike koji su bili korisnici tih prava na datum stupanja na snagu Zakona o socijalnoj skrbi (veljača 2022.), uključujući izbjeglice.

Iako je u veljači 2022. MUP⁴⁵ naveo da će nacrt Migracijske strategije Republike Hrvatske „pružiti pregled mjera prilagođenih profilu i potrebama nekoliko ciljnih skupina željenih useljenika, među kojima su inozemni studenti, istraživači, osobe koje se useljavaju u svrhu rada, hrvatske iseljenike i njihove potomke“ te da će se nakon dogovora između MUP-a i drugih nadležnih odjela dokument uputiti na daljnji postupak, rok do kojeg se može očekivati konačno usvajanje migracijske strategije nije naveden, a strategija nije usvojena tijekom 2022. Vlada je na svojoj sjednici održanoj 16. prosinca 2022. donijela Odluku o osnivanju Međuresorne radne skupine za izradu imigracijske politike Republike Hrvatske.⁴⁶

⁴¹ Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance i načinu izračuna troškova prisilnog udaljenja (NN 145/21) stupio je na snagu 6. siječnja 2023.

⁴² Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance i načinu izračuna troškova prisilnog udaljenja (NN 155/22) stupio je na snagu 1. siječnja 2023.

⁴³ Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22), koji spominje strukturne i kvalitativne promjene, stupio je na snagu 1. siječnja 2023.

⁴⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi (NN 46/22).

⁴⁵ <https://n1info.hr/vijesti/nova-migracijska-politika-zna-se-koje-su-pozeljne-skupine-useljenika/>.

⁴⁶ <https://vlada.gov.hr/sjednice/178-sjednica-vlade-republike-hrvatske-37523/37523>

4. INSTITUCIONALNI KAPACITETI

Unutarnje ustrojstvo MUP-a kao glavnog tijela državne uprave za provedbu politike međunarodne zaštite u Hrvatskoj nije se mijenjalo 2022. te je organizacijska struktura, u dijelu koji se odnosi na provedbu aktivnosti vezanih za sustav međunarodne zaštite, ostala ista. Iako se struktura nije mijenjala, započeta je serija reorganizacijskih promjena kao priprema za ulazak u schengenski prostor, posebno u vezi sa zaštitom državne granice, ukidanjem unutarnjih granica i dodatnim jačanjem zaštite vanjskih granica te uvođenjem sustava kompenzacijskih mjera.⁴⁷

Prema podacima MUP-a u Hrvatskoj je 2022. zabilježen rekordan broj tražitelja međunarodne zaštite, što je zahtijevalo velike napore u prilagodbi uvjeta prihvata i smještaja. Služba za prihvrat i smještaj u suradnji sa svojim partnerima, Hrvatskim Crvenim križem (dalje: HCK) i Medecins du Monde – Liječnicima svijeta (dalje: (MdM), kao i druge obrazovne i zdravstvene ustanove uložili su velike napore kako bi se prilagodili novoj situaciji.⁴⁸

U 2022. završena je provedba projekta „Uređenje prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite u Kutini“, čija ukupna vrijednost iznosi 1.251.000,00 EUR, a koji je sufinanciran sredstvima Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF) u iznosu od 90 %. Cilj je projekta bio poboljšati uvjete prihvata i smještaja, a jedan od rezultata je povećanje kapaciteta smještaja.⁴⁹ Kapacitet centra u Kutini povećan je sa 100 na 140 osoba.

Na sjednici održanoj u siječnju 2022. Vlada je donijela Odluku o osnivanju Međuresornog povjerenstva za zaštitu djece bez pratnje⁵⁰ radi unapređenja međuresorne suradnje nadležnih tijela i drugih dionika uključenih u zaštitu djece bez pratnje i razdvojene djece. Spomenuto je Povjerenstvo zaduženo za raspravu o aktualnom stanju djece bez pratnje na području Hrvatske i za davanje preporuka o unapređenju suradnje i zaštiti djece bez pratnje.

Kad je riječ o izgradnji kapaciteta, djelatnici Službe za međunarodnu zaštitu sudjelovali su na dvjema nacionalnim radionicama organiziranim u sklopu programa osposobljavanja Agencije Europske unije za azil (EUAA). Uz to, 13 djelatnika Službe za prihvrat i smještaj sudjelovalo je na raznim radionicama u području prihvata i smještaja s posebnim naglaskom na ranjive skupine koje trebaju posebna prihvatna/postupovna jamstva (npr. djeca bez pratnje, osobe koje su preživjele rodno uvjetovano nasilje). Radionice su organizirali Agencija Europske unije za azil (EUAA),

⁴⁷ Vlada je usvojila prijedlog uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a (NN 149/22) na 178. plenarnoj sjednici 16. prosinca 2022.

⁴⁸ Dopis MUP-a od 21. veljače, koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁴⁹ Dopis MUP-a od 21. veljače, koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁵⁰ Odluka o osnivanju Međuresornog povjerenstva za zaštitu djece bez pratnje (NN 3/22).

UNHCR, Vijeće Europe, UNICEF, HCK, Frontex, Pravosudna akademija i Državna škola za javnu upravu.⁵¹

5. AZIL U PRAKSI: PRISTUP SUSTAVU AZILA I UTVRĐIVANJE STATUSA

5.1. Pristup teritoriju i sustavu azila

Godina 2022. obilježena je znatnim porastom broja nezakonitih dolazaka, a prema podacima iz službenog izvješća MUP-a, u Hrvatskoj je zabilježeno njih 50.624.⁵² Iako je prema izvješću pučke pravobraniteljice broj pritužbi u vezi s prisilnim vraćanjima smanjen,⁵³ različite organizacije civilnog društva koje prate pristup sustavu međunarodne zaštite i dalje svjedoče o praksama prisilnog vraćanja.

Prema Informativnim letcima o *monitoringu* granica koje mjesečno objavljuje Dansko Vijeće za izbjeglice, ukupno je 3.461 osoba izvijestila da je prisilno vraćena iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu tijekom 2022.⁵⁴ Tako je 2022. zabilježen porast izdavanja takozvanih isprava s rokom od sedam dana (tzv. *seven days paper*), odnosno rješenja za dragovoljno napuštanje Europskoga gospodarskog prostora kao mjera za osiguravanje povratka.⁵⁵ U svojem godišnjem izvješću sama pučka pravobraniteljica upozorila je na problematičnu prirodu spomenute prakse s obzirom na to da velik broj migranata nema osobne/putne isprave i općenito ih ne može pribaviti zbog nedostatka diplomatsko-konzularnih predstavništava.⁵⁶ Nadalje, prema podacima iz izvješća pučke pravobraniteljice za 2022., MUP je 2022. izdao 30.595 rješenja o dragovoljnom odlasku.⁵⁷ Centar za mirovne studije istaknuo je u svojem izvješću da izdavanje takvih rješenja dovodi do toga da osobe borave u neljudskim uvjetima jer često provode noć na javnim površinama, u neosiguranim zgradama oštećenim potresom, bez odgovarajuće humanitarne pomoći i institucionalne potpore.⁵⁸

⁵¹ Dopis MUP-a od 21. veljače, koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁵² Izvještaj MUP-a Statistički pregled osnovnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2022., dostupno na: <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-mup-a-i-bilteni-o-sigurnosti-cestovnog-prometa/283233>

⁵³ Izvješće pučkog pravobranitelja za 2022., objavljeno 3. ožujka 2023., stranica 200, dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravoraniteljice-za-2022-godinu/?wpdmdl=15489&refresh=642a802fb93881680506927>

⁵⁴ Informativni letci o nadzoru granica Danskog Vijeća za izbjeglice, dostupno na: <https://pro.drc.ngo/resources/documents/border-monitoring-factsheet/>

⁵⁵ Jutarnji list, objavljen 28. rujna 2022., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/policija-otkrila-detalje-o-migrantima-na-tomislavcu-protjerali-smo-ih-ovog-ljeta-preko-2000-samo-ih-10-posto-ostane-15254209>

⁵⁶ Izvješće pučkog pravobranitelja za 2022., objavljeno 3. ožujka 2023., stranica 201, dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravoraniteljice-za-2022-godinu/?wpdmdl=15489&refresh=642a802fb93881680506927>

⁵⁷ Izvješće pučkog pravobranitelja za 2022., objavljeno 3. ožujka 2023., stranica 201, dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravoraniteljice-za-2022-godinu/?wpdmdl=15489&refresh=642a802fb93881680506927>

⁵⁸ CMS, izvješće, „Sustavno kršenje ljudskih prava na hrvatskoj granici“, objavljeno 2022., stranica 17, dostupno na: https://www.cms.hr/system/publication/pdf/182/CommonReport_2022.pdf

U studenom 2022., potpisan je novi Sporazum o suradnji kojim se nastavlja rad Neovisnog mehanizma praćenja između MUP-a i organizacija civilnog društva radi praćenja rada službenika MUP-a u području zaštite granica, neregularnih migracija i međunarodne zaštite.⁵⁹ U Mehanizam su uključene sljedeće organizacije: Hrvatska akademija medicinskih znanosti, Hrvatska akademija pravnih znanosti, Centar za kulturu dijaloga, Hrvatski Crveni križ i jedna neovisna stručnjakinja. Poseban naglasak stavljen je na poštivanje načela zabrane prisilnog udaljavanja ili vraćanja (*non-refoulement*), zabrane kolektivnog protjerivanja, zabrane mučenja ili drugih oblika zlostavljanja. Godišnje izvješće objavljeno je u srpnju 2022. te je u njemu navedeno da „temeljem promatranja u postajama granične policije nisu utvrđene nepravilnosti u vezi s pravom na pristup sustavu međunarodne zaštite i pristupom postupku azila“, ali napominje se da su policijski službenici u izoliranim slučajevima provodili nezakonita odvratanja u područjima sa sumnjom na minska polja. U izvješće je dan niz preporuka za poboljšanje identifikacije tražitelja međunarodne zaštite na granici i unapređenje razine obuke graničnih policijskih službenika.⁶⁰ U izvješću se navode provedene mjere i zaključci Mehanizma nadzora koji se odnose na područje nezakonitih migracija i međunarodne zaštite, kao i nepravilnosti u radu policijskih službenika i primjeri najbolje prakse, ali i poteškoće s kojima se suočavaju sami neregularni migranti.

Dana 4. travnja 2022. odbor od pet sudaca Velikog vijeća Europskog suda za ljudska prava odbio je zahtjev Republike Hrvatske za podnošenje predmeta M. H. protiv Hrvatske Velikom vijeću.⁶¹ Time je presuda od 18. studenoga 2021. postala konačna, a Ured zastupnice Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava počeo je s pripremanjem Akcijskog plan u vezi s njezinom provedbom.

Slijedeći primjer Grada Rijeke, koji je bio prva lokalna zajednica koja je organizirala humanitarnu potporu izbjeglicama i migrantima, Grad Zagreb je 22. studenoga učinio isto – otvorio je humanitarnu stanicu za migrante u središtu grada. Cijeli je proces koordiniran u suradnji s MUP-om. Humanitarna stanica služi kao kratkotrajna stanica za okrpju i svakodnevno nudi topli obrok, higijenske potrepštine, topli šator i tuševu od 8 do 20 sati.⁶²

⁵⁹ Službena mrežna stranica MUP-a, objavljen 4. studenoga 2023. <https://mup.gov.hr/vijesti/potpisan-sporazum-o-suradnji-radi-provedbe-nezavisnog-mehanizma-nadzora-zastite-temeljnih-ljudskih-prava-u-postupanju-policijskih-sluzbenika-ministarstva-unutarnjih-poslova-u-podrucju-zastite-granica-nezakonitih-migracija-i-medjunarodne-zastite/289002>

⁶⁰ Godišnje izvješće Neovisnog mehanizma nadzora za razdoblje od lipnja 2021. do lipnja 2022., objavljeno u srpnju 2022. https://www.hck.hr/UserDocImages/dokumenti/Dokumenti%20uz%20vijesti/Mehanizam/Godisnje%20izvjesce%20Nezavisnog%20mehanizma%20nadzora_1%20srpnja%202022a.pdf?vel=5786027

⁶¹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred ELJSP-om, službena mrežna stranica, objavljeno 5. travnja <https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/europski-sud-odbio-je-zahtjev-za-preispitivanje-presude-m-h-protiv-hrvatske/808>

⁶² Jutarnji list, objavljeno 19. studenoga 2022., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/u-zagrebu-postavljeni-satori-za-migrante-imat-ce-kontejnere-s-tusevima-i-toaletom-sve-ih-je-vise-15277617>

U srpnju 2022. dijete izbjeglica, predstavljeno inicijalima U. F., pripadnik naroda Rohingya, prijavilo je Hrvatsku i Sloveniju za kršenje Konvencije o pravima djeteta UN-ovu Odboru za prava djeteta zbog prisilnog vraćanja koje je provela granična policija, zlostavljanja, propusta države da utvrdi njegovu dob ili primjeni bilo koje relevantno jamstvo propisao odredbama Konvencije o pravima djeteta. U. F. je naveo da je nekoliko puta nezakonito vraćen i da nije uzeta u obzir njegova izražena namjera za međunarodnu zaštitu. Nezakonito vraćanje je uključivalo lančano vraćanje iz Slovenije preko Hrvatske u Bosnu. Prema njegovim izjavama, hrvatska granična policija upotrijebila je silu, spalila njegove stvari i oduzela mu cipele. Tražitelja zastupa odvjetnik suradnik Europskog centra za ustavna i ljudska prava (ECCHR).⁶³

5.2. Namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu i zahtjevi za međunarodnu zaštitu

Prema podacima MUP-a,⁶⁴ 2022. 12.872 osobe izrazile su namjeru za međunarodnu zaštitu (7.660 muškaraca i 5.212 žena).⁶⁵ To je velik porast u usporedbi s 2021. kad je takvu namjeru izrazilo 3.039 osoba.⁶⁶ Najveći broj osoba koje su izrazile svoju namjeru bili su državljani Iraka (2.434 ili 19 %), Ruske Federacije (2.064 ili 16 %), Burundija (2.051 ili 16 %), Turske (1.572 ili 12 %), Afganistana (1.390 ili 11 %), Kube (1.065 ili 8 %) i Sirije (628 ili 5 %).

Najveći broj namjera izražen je u postajama granične policije (10.087 ili 76 %), zatim u policijskim postajama (2.318 ili 18 %), u Prihvatnom centru za strance (138 ili 1 %), u Postaji aerodromske policije Pleso (137 ili 1 %), u policijskim upravama (112 ili 0,80 %), u Tranzitnom prihvatnom centru za strance Tovarnik (50 ili 0,38 %) i Tranzitnom prihvatnom centru za strance Trilj (30 ili 0,23 %).

5.3. Dublinski postupak

Prema podacima MUP-a,⁶⁷ tijekom 2022. Hrvatska je zaprimila 11.931 ulazni zahtjev za prihvata prema sljedećim kategorijama: 8.636 zahtjeva (72 %) za ponovni prihvata (*take back*), 1.882 zahtjeva (16 %) za preuzimanje odgovornosti (*take charge*), 618 zahtjeva (5 %) za informacijama, 743 zahtjeva (6 %) za preispitivanje zahtjeva za ponovni prihvata i 51 zahtjev (0,4 %) za preispitivanje zahtjeva za preuzimanje odgovornosti. Najveći broj ulaznih zahtjeva za prihvata stigao je iz Njemačke (5.054 ili

⁶³ Službena mrežna stranica ECCHR-a, objavljeno 21. studenoga 2022.: <https://www.ecchr.eu/en/event/challenging-child-pushbacks-from-croatia-and-slovenia-panel-discussion-on-widespread-rights-violations-against-minors-along-the-balkan-route/>

⁶⁴ Dopis MUP-a od 21. veljače 2022., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁶⁵ MUP RH: Statistički pokazatelji za tražitelje međunarodne zaštite za 2022., dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocImages/OTVORENI%20PODACI/Tra%C5%BEitelji%20me%C4%91unardne%20za%C5%A1tite/web%20statistike%202022%20Q4%20TMZ.pdf>

⁶⁶ MUP RH, Statistički pokazatelji za tražitelje međunarodne zaštite za 2022., dostupno na: https://mup.gov.hr/UserDocImages/statistika/2021/Medjunardna_zastita/Statisticki-pokazatelji-trazitelja-medjunardne-zastite-do-31-12-2021.pdf

⁶⁷ Dopis MUP-a od 21. veljače 2022., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2022., interna dokumentacija HPC-a.

42 %), Slovenije (2.687 ili 23 %), Švicarske 1.212 ili 10 %), Francuske (1.121 ili 9 %) i Belgije (1.100 ili 9 %).

Najčešći kriterij korišten za ulazne zahtjeve bio je čl. 18. st. 1. točka b) Uredbe (EU) br. 604/2013 o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu (dalje: Dublinska uredba).⁶⁸ U 2022. ukupno je 167 osoba prebačeno u Hrvatsku u skladu s Dublinskom uredbom.

Kad je riječ o izlaznim zahtjevima, 2022. Hrvatska je podnijela 2.272 izlazna zahtjeva u skladu s Dublinskom uredbom prema sljedećim kategorijama: 1.718 zahtjeva (76 %) za ponovni prihvata (*take back*), 241 zahtjev (11 %) za preuzimanje odgovornosti (*take charge*), 254 zahtjeva (11 %) za informacije, 36 zahtjeva (2 %) za ponovno razmatranje zahtjeva za ponovni prihvata i 23 zahtjeva (1 %) za ponovno razmatranje zahtjeva za preuzimanje odgovornosti. Hrvatska je najviše odlaznih zahtjeva poslala Grčkoj (1.654 ili 73 %), Bugarskoj (188 ili 8 %), Njemačkoj (164 ili 7 %) i Mađarskoj (36 ili 2 %). Hrvatska je 2022. provela izlazni transfer u skladu s Dublinskom uredbom za jednu osobu. Najčešći kriterij i za izlazne zahtjeve bio je čl. 18. st. 1. t. b) Dublinske uredbe.

Prema podacima EMN biltena br. 39, u travnju 2022. nizozemski Visoki upravni sud presudio je da je nizozemska Služba za imigraciju i naturalizaciju dužna provesti istraživanje u odnosu na tražitelje međunarodne zaštite koji trebaju biti vraćeni u Hrvatsku na temelju Dublinske uredbe, zbog mnogih izvještaja o prisilnim vraćanjima na teritoriju Republike Hrvatske, uključujući i tražitelje koji su na teritorij Republike Hrvatske prebačeni iz druge države članice EU-a. U svibnju 2022. ministar nadležan za migracije najavio je da se neće provoditi transferi iz Dublina u Hrvatsku dok se konačno ne dovrše istraživanja i istrage.⁶⁹

5.4. Ograničenje slobode kretanja

Prema podacima MUP-a,⁷⁰ 2022. Služba za prihvata i smještaj tražitelja međunarodne zaštite i Prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite donijeli su 85 rješenja o ograničenju slobode kretanja, pri čemu je kretanje ograničeno mjerom smještaja u Prihvatnom centru za strance Ježevo (45 tražitelja), Tranzitnom prihvatnom centru za strance Trilj (32 tražitelja) i Tranzitnom prihvatnom centru za strance Tovarnik (4 tražitelja).

Kad je riječ o rodnoj strukturi spomenutih tražitelja, u Prihvatnom centru za strance Ježevo bilo je 89 % muškaraca i 11 % žena. Prema dobnoj strukturi, 75 % je bilo u dobnoj skupini od 18 do 34 godine, a 25 % u dobnoj skupini od 35 do 64 godine. U Tranzitnom prihvatnom centru za strance Trilj svi su tražitelji bili muškarci, 66 % u dobnoj skupini 18 – 34 i 34 % u dobnoj skupini 35 – 64. U Tranzitnom prihvatnom

⁶⁸ Uredba (EU) br. 604/2013 od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (preinaka) SL L 180, 29. 6. 2013.

⁶⁹ EMN bilten https://emn.gov.hr/UserDocsImages/EMN_bilten/39th_Quarterly.pdf

⁷⁰ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

centru za strance Tovarnik svi su tražitelji bili muškarci, 50 % u dobnoj skupini 18 – 34 i 50 % u dobnoj skupini 35 – 64.

Prosječno trajanje ograničenja slobode kretanja u Prihvatnom centru za strance Ježevo bilo je dva mjeseca, dok je u Tranzitnim prihvatnim centrima za strance Trilj i Tovarnik bilo tri mjeseca.

Kad je riječ o zakonskoj osnovi za smještaj u Prihvatni centar za strance Ježevo, za 32 tražitelja kretanje je ograničeno na temelju čl. 54. st. 2. t. 4. (sprečavanje zloupotrebe postupka), a za 13 tražitelja na temelju čl. 54. st. 2. t. 3. ZMPZ-a (zaštita nacionalne sigurnosti ili javnog poretka Republike Hrvatske). Za sve tražitelje u Tranzitnom prihvatnom centru za strance Trilj i Tranzitnom prihvatnom centru za strance Tovarnik sloboda kretanja bila je ograničena na temelju čl. 54. st. 2. t. 4.

Tijekom 2022. u četiri slučaja sloboda kretanja ograničena je primjenom blažih mjera na temelju čl. 54. st. 5. t. 1. (mjera zabrane kretanja izvan ~~Prihvatnog centra~~ / Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite – dalje: PTMZ). Za sedam tražitelja policijske uprave ili postaje donijele su rješenja o ograničenju slobode kretanja nakon izražavanja namjere za međunarodnu zaštitu. Svi su bili smješteni u Prihvatni centar za strance Ježevo.

Prema podacima MUP-a,⁷¹ u 2022. nije bilo nijednog djeteta tražitelja međunarodne zaštite (u pratnji ili bez pratnje) smještenoga u prihvatilište.

Sudsku kontrolu odluka o ograničenju slobode kretanja tražitelja i stranaca u transferu provode upravni sudovi. U 2022. Upravni sud u Zagrebu donio je 40 odluka u postupcima ograničenja slobode kretanja. Od toga je 27 tužbi odbijeno (osobe ostaju smještene u prihvatnim centrima), 10 tužbi je prihvaćeno (osobe su puštene iz prihvatnih centara), jedna je prihvaćena i predmet je vraćen na ponovni postupak MUP-u, dok je u dva slučajeva nadležnost prenesena na drugi sud. Prosječno trajanje tih postupaka iznosilo je 38 dana.⁷²

U četiri predmeta Visoki upravni sud odlučio je o žalbama na odluke upravnih sudova u postupcima vezanim za ograničenje kretanja smještajem u Prihvatni centar za strance ili Tranzitni prihvatni centar za strance. U svim su predmetima žalbe odbijene.⁷³

Tijekom 2022. nisu vođeni upravni sporovi pred drugim upravnim sudovima u predmetima ograničenja slobode kretanja tražitelja i stranaca u Dublinskom transferu.

Prema podacima Visokoga upravnog suda u Zagrebu, u bazi podataka suda ne bilježi se broj predmeta u kojima je sloboda kretanja ograničena bilo kojom mjerom osim

⁷¹ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁷² Informacije zaprimljene od Upravnog suda u Zagrebu 7. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁷³ Informacije zaprimljene od Visokoga upravnog suda u Zagrebu 13. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

smještajem u Prihvatni centar za strance pa nije moguće zaključiti jesu li razmatrane blaže mjere od mjere detencije⁷⁴

Tijekom 2022. HCK je nastavio pružati psihosocijalnu potporu i izdao brošuru na temu mentalnog zdravlja i psihosocijalne potpore osobama čija je sloboda kretanja ograničena smještajem u prihvatnim centrima za strance. Za zaposlenike centara za prihvatanje stranaca HCK je organizirao edukaciju o ulasku Republike Hrvatske u schengensko područje i promjenama koje s time dolaze, međunarodnom humanitarnom pravu, međunarodnom pravu u području ljudskih prava, komunikacije s migrantima, zdravstveno-epidemiološkim poteškoćama u migrantskoj populaciji i hitnim postupcima prve pomoći s naglaskom na situacije do kojih može doći pri smještaju u prihvatne centre.⁷⁵

5.5. Utvrđivanje statusa

U 2022. MUP je odobrio izbjeglički status 21 osobi.⁷⁶ Osobe koje su dobile izbjeglički status državljani su Afganistana, Eritreje, Irana, Pakistana, Nigerije i Sirije, dok je jedna osoba bez državljanstva. Međunarodna zaštita poništena je jednoj osobi.⁷⁷

U skladu s čl. 15. st. 1. ZMZP-a posebnim postupovnim jamstvima tražiteljima se pruža odgovarajuća potpora s obzirom na njihove osobne okolnosti, među ostalima dob, spol, spolno opredjeljenje, rodni identitet, invalidnost, teške bolesti, mentalno zdravlje ili posljedica mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili spolnog nasilja. Međutim, MUP ne vodi statistiku o posebnim postupovnim jamstvima ni statistiku o trajanju postupka.⁷⁸

U 2022. evidentirano je ukupno 14 tražitelja međunarodne zaštite čiji su zahtjevi obrađeni u ubrzanom postupku (državljanima Maroka, Albanije, Kosova, Srbije i Turske – 1). U 13 slučajeva MUP je odbio zahtjeve kao očito neosnovane u skladu s čl. 38. st. 1. t. 5. ZMZP-a.

Slučajevi u kojima je MUP zahtjeve odbacio kao nedopuštene su sljedeći: za jednog tražitelja odluka je donesena na temelju čl. 41. st. 1. t. 2. ZUP-a (ne postoje zakonske pretpostavke za pokretanje postupka), za 35 tražitelja na temelju čl. 43. st. 1. točke 1 (odobrena međunarodna zaštita u drugoj državi članici EGP-a), za 29 tražitelja na temelju čl. 43. st. 1. točke 5. ZMZP-a (utvrđena odgovornost druge države članice EGP-a za razmatranje zahtjeva), za 10 tražitelja na temelju čl. 43. st. 2. ZMZP-a (odbacivanje naknadnog zahtjeva ako se ocijeni da je nedopušten u skladu s čl. 47. st. 6. ZMZP-a), odnosno ako se utvrdi da naknadni zahtjev nije razumljiv ili ne sadržava

⁷⁴ Informacije zaprimljene od Upravnog suda u Zagrebu 7. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁷⁵ Informacije zaprimljene od HCK-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁷⁶ MUP RH: Statistički pokazatelji za tražitelje međunarodne zaštite za 2022., dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/OTVORENI%20PODACI/Tra%C5%BEitelji%20me%C4%91unardne%20za%C5%A1tite/web%20statistike%202022%20Q4%20TMZ.pdf>

⁷⁷ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁷⁸ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

bitne činjenice i dokaze nastale nakon izvršnosti odluke ili koje tražitelj iz opravdanih razloga nije predočio u prijašnjem postupku, a odnose se na utvrđivanje ispunjavanja uvjeta za odobrenje međunarodne zaštite.

Zahtjev za međunarodnu zaštitu odbijen je u 82 slučaja (63 muškarca i 19 žena). Radilo se o državljanima Turske (29), Irana (9), Ruske Federacije (8), Kube (7), Maroka (7), Indije (5) i drugih zemalja (17).

Kao što je spomenuto, u 2022. bilo je 12.872 tražitelja koji su izrazili namjeru za međunarodnu zaštitu, dok je njih 2.727 podnijelo zahtjev za međunarodnu zaštitu, iz čega možemo zaključiti da, iako nisu svi 10.145 možda napustili zemlju (jer su neki možda podnijeli zahtjev 2023.), podaci naglašavaju pritisak na sustav međunarodne zaštite u Hrvatskoj.

Kad je riječ o odlučivanju upravnih sudova u upravnim sporovima pokrenutim tužbom protiv prvostupanjskih rješenja MUP-a u postupcima za odobravanje međunarodne zaštite, ajviše je sporova pokrenuto pred Upravnim sudom u Zagrebu,⁷⁹ koji je zaprimio ukupno 35 tužbi u postupku odobravanja međunarodne zaštite, što je osjetni pad u usporedbi s 2020. i 2021.⁸⁰ Većina tužbi je odbijena (29), u četiri slučaja su usvojene i vraćene na ponovni postupak, u jednom slučaju je postupak obustavljen, a u jednom je slučaju nadležnost prenesena na drugi sud. Prosječno trajanje upravnih sporova u navedenim predmetima iznosilo je 181 dan.

Pred Upravnim sudom u Splitu pokrenut je jedan upravni spor,⁸¹ u kojem je tužba odbijena. Navedeni spor trajao je 5 mjeseci i 13 dana. Pred Upravnim sudom u Rijeci⁸² vođen je jedan upravni spor koji je prenesen na drugi sud. Pred Upravnim sudom u Osijeku nije pokrenut nijedan upravni spor.

U 2022. Visoki upravni sud⁸³ odlučivao je u 19 predmeta o žalbama protiv odluka upravnih sudova u postupku odobrenja međunarodne zaštite, pri čemu je 15 žalbi odbijeno, tri žalbe su usvojene, a jedan predmet je obustavljen (stopa priznavanja MZ-a je 15 %).

⁷⁹ Informacije zaprimljene od Upravnog suda u Zagrebu 7. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁸⁰ Tijekom 2020. Upravni sud u Zagrebu zaprimio je 123 predmeta u postupku odobrenja međunarodne zaštite, a 2021. 54 predmeta.

⁸¹ Informacije zaprimljene od Upravnog suda u Splitu 30. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁸² Informacije zaprimljene od Upravnog suda u Rijeci 31. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁸³ Informacije zaprimljene od Visokog upravnog suda 13. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

6. AZIL U PRAKSI: AZILANTI, STRANCI POD SUPSIDIJARNOM ZAŠTITOM I DJECA BEZ PRATNJE TRAZITELJI AZILA

6.1. Prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita

Kad govorimo o ostvarivanju prava i ispunjavanju obveza tražitelja međunarodne zaštite, kao i osoba s odobrenim statusom, MUP kao nadležno tijelo nastavio je suradnju s nizom drugih organizacija i institucija koje djeluju u području sustava azila i migracija (više detalja možete pronaći u poglavlju 7. ovog Izvještaja).

Godina 2022. bila je najizazovnija godina kad je riječ o prihvatu i smještaju tražitelja međunarodne zaštite iz dva razloga: prvi je razlog rekordan broj izraženih namjera, a drugi je razlog zaštita javnog zdravlja zbog pandemije COVID-19. Praksa smještaja svih novopridošlih u Prihvatni centar u samoizolaciju u skladu sa zdravstvenim preporukama nastavila se do svibnja 2022. Prema podacima MUP-a, u 2022. godini 1.403 tražitelja međunarodne zaštite bilo je u samoizolaciji, 199 osoba je testirano, a ukupan broj pozitivnih na COVID-19 bio je 48. Osim toga, svim zainteresiranim tražiteljima pružena je mogućnost cijepljenja, a ukupno je 125 osoba cijepljeno u 2022.⁸⁴

U 2020. MUP je ograničio pristup Prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu i Kutini zbog pandemije COVID-19 svim organizacijama koje se ne smatraju nužnima za njihovo funkcioniranje.⁸⁵ Iako su mjere vezane za pandemiju ublažene, organizacijama civilnog društva i dalje je zabranjen pristup Prihvatnim centrima, a na temelju njihova projekta s MUP-om samo HCK i MdM imaju pristup Prihvatnim centrima.

Kao što je spomenuto, 2022. završen je projekt „Uređenje Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite u Kutini“, koji je sufinanciran sredstvima Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF) u iznosu od 90 %.⁸⁶ Osim toga, u sklopu Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF) provode se još tri projekta čiji je cilj poboljšanje uvjeta prihvata i smještaja tražitelja međunarodne zaštite.⁸⁷

Kad je riječ o ranjivim osobama koje su bile smještene izvan Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite, u 2022. dvoje odraslih tražitelja međunarodne zaštite trajno narušenog zdravlja smješteno je u posebnim ustanovama socijalne skrbi.

⁸⁴ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁸⁵ Službena stranica MUP-a: <https://mup.gov.hr/vijesti/trazitelji-medjunarodne-zastite-u-rh-nisu-zarazeni-koronavirusom/286104>

⁸⁶ Službena stranica MUP-a: <https://eufondovi.mup.hr/vijesti/uspjesno-završena-provedba-projekta-uredjenje-prihvatilista-za-trazitelje-medjunarodne-zastite-u-kutini/570>

⁸⁷ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

Kad je riječ o tražiteljima međunarodne zaštite koji su zatražili potvrdu u svrhu zaposlenja 2022., ukupno su četiri tražitelja podnijela svoje ugovore o radu Službi za prihvat i smještaj tražitelja međunarodne zaštite na vlastitu inicijativu.⁸⁸

U 2022. ukupan broj osoba koje su podnijele zahtjev za međunarodnu zaštitu bio je 2.727, dok su iskaznice tražitelja međunarodne zaštite izdane za 2.520 osoba.⁸⁹

Jednako tako, u 2022. izdane su dozvole boravka za ukupno 211 osoba kojima je odobren status međunarodne zaštite, od čega 183 azilanata,⁹⁰ i 28 osoba pod supsidijarnom zaštitom.⁹¹ Nadalje, u postupku naturalizacije, 2022. dvije osobe s odobrenom supsidijarnom zaštitom primljene su u hrvatsko državljanstvo.⁹²

Za izvještajnu godinu podneseno je ukupno 64 zahtjeva za spajanje obitelji s osobama s odobrenom međunarodnom zaštitom, a 2022. u postupku je bio 21 zahtjev, dok je 43 zahtjeva odobreno. Najveći broj zahtjeva podnijeli su članovi obitelji, državljani Sirije, Iraka i Irana.⁹³

Prema podacima MRMOSP-a, 2022. ukupno je 18 osoba pod međunarodnom zaštitom dobilo zajamčenu minimalnu naknadu, jednoj je osobi odobrena naknada na ime osobne invalidnine, a jednoj je osobi odobrena naknada za pomoć i njegu. Jednoj je osobi priznat status roditelja njegovatelja, a tijekom izvještajnog razdoblja provedeno je 85 postupaka u kojima je odobreno pravo na jednokratnu novčanu naknadu.⁹⁴ Nadalje, 2022. donesene su četiri odluke o pravu na smještaj u skladu s odredbama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.⁹⁵

Kad je riječ o podacima o obrazovanju, 2022. MZO je organizirao 23 tečaja hrvatskog jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi njihove

⁸⁸ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁸⁹ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹⁰ Azilant je izbjeglica u smislu Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. (Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, čl. 4. st. 6.). Prema članku 1. Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951., pojam „izbjeglica“ odnosi se na osobu koja se nalazi izvan zemlje svojeg državljanstva zbog događaja nastalih prije 1. siječnja 1951. te se zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja, ne može, ili zbog tog straha, ne želi prihvatiti zaštitu dotične zemlje; ili osoba bez državljanstva koja se zbog navedenih okolnosti nalazi izvan zemlje prethodnoga uobičajenog boravišta, a koja se ne može ili se zbog straha ne želi u nju vratiti.

⁹¹ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹² Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹³ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹⁴ Dopis MRMOSP-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 29. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹⁵ Dopis MRMOSP-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 29. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

integracije u hrvatsko društvo.⁹⁶ Uz to, u istom je razdoblju dokumentacija (diplome i potvrde) prevedena za 15 azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom. U 2022. pet osoba pod međunarodnom zaštitom upisalo se na sljedeće fakultete: Pravni fakultet, Fakultet političkih znanosti, Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Arhitektonski fakultet i Građevinski fakultet, dok je samo jedan student izbjeglica primatelj stipendije.⁹⁷

Prema podacima dobivenima od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), 31. prosinca u evidenciji nezaposlenih osoba nalazilo se 55 azilanata, pet osoba pod supsidijarnom zaštitom, pet članova obitelji osoba pod međunarodnom zaštitom i dva tražitelja međunarodne zaštite.⁹⁸ U 2022. održano je 165 savjetovanja radi zapošljavanja ili revidiranja profesionalnog plana za 157 izravnih korisnika (azilanti, osobe pod supsidijarnom zaštitom i tražitelji azila) i za osam neizravnih korisnika (članovi obitelji izravnih korisnika). Dvoje nezaposlenih azilanata i jedna osoba pod supsidijarnom zaštitom uključeni su u mjere aktivne politike zapošljavanja i ubranu integraciju na tržište rada u 2022.⁹⁹

6.2. Zaštita djece u sustavu azila

Prema podacima MUP-a,¹⁰⁰ u 2022. ukupno je 4.733 djece izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, među kojima je ukupno 436 djece bez pratnje, od čega 337 dječaka i 99 djevojčica. Prema izvješću pravobraniteljice za djecu, smješteni su u PTMZ (329) i ustanovama socijalne skrbi (109).¹⁰¹

Prema informacijama koje je dostavila Uprava za granicu MUP-a,¹⁰² u Prihvatnom centru za strance u Zagrebu smješteno je petero razdvojene djece, državljana Turske, Kine i Iraka. U Tranzitnom prihvatnom centru za strance Tovarnik zadržana su dva djeteta bez pratnje iz Turske. Nije bilo djece bez pratnje zadržane u Tranzitnom prihvatnom centru za strance Trilj.

Kad je riječ o provedbi postupka odobrenja međunarodne zaštite, prema podacima MUP-a,¹⁰³ prema svoj djeci bez pratnje primijenjen je čl. 17., st. 9. ZMPZ-a prema kojemu zahtjev djeteta bez pratnje ima prioritet u rješavanju. U 2022. 104 djece bez pratnje podnijelo je zahtjeve za međunarodnu zaštitu, dok su 32 postupka

⁹⁶ Dopis MZO-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 27. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹⁷ Dopis MZO-a od 6. ožujka 2023., koji je UNHCR zaprimio 27. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹⁸ Dopis HZZ-a od 12. siječnja zaprimljen 12. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

⁹⁹ Dopis HZZ-a od 12. siječnja zaprimljen 12. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹⁰⁰ MUP RH: Statistički pokazatelji za tražitelje međunarodne zaštite za 2022., dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/OTVORENI%20PODACI/Tra%C5%BEitelji%20me%C4%91unaro dne%20za%C5%A1tite/web%20statistike%202022%20Q4%20TMZ.pdf>

¹⁰¹ Izvješće o radu pravobranitelja za djecu za 2022., dostupno na <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

¹⁰² Dopis MUP-a – Uprave za granicu, koji je UNHCR zaprimio 27. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹⁰³ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

obustavljena, dva odbačena, a 70 postupaka je još u tijeku. Bez obzira na godinu kad su zahtjevi podneseni, u 2022. jednom djetetu bez pratnje odobrena je međunarodna zaštita, 116 postupaka je obustavljeno, tri su odbačena, a jedan je poništen.¹⁰⁴

Tijekom 2022. HCK je nastavio provoditi dva projekta usmjerena na potporu djeci bez pratnje i stručnjacima koji rade s djecom bez pratnje – „Sveobuhvatna potpora djeci bez pratnje“, koju sufinancira Europska unija iz Europskog socijalnog fonda, i „Pristup zaštiti za tražitelje azila i izbjeglice“, koji financira UNHCR. HCK je pružao psihosocijalnu potporu i usluge traženja obitelji djeci bez pratnje smještenoj u ustanovama socijalne skrbi diljem Hrvatske i prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite. U 2022. osnovano je Međuresorno povjerenstvo za zaštitu djece bez pratnje, u kojem je HCK jedan od predstavnika nevladinog sektora i ima priliku iznijeti uočene poteškoće i moguće primjere dobre prakse radi unapređenja suradnje i zaštite djece bez pratnje.¹⁰⁵

Organizacije civilnog društva i u usporedbi s 2022. ističu da ostaje izražen problem neodgovarajućeg smještaja djece bez pratnje. Većina djece starije od 16 godina smještena je u prihvatne centre za tražitelje međunarodne zaštite zajedno s odraslima, gdje su izložena riziku od potencijalnog iskorištavanja i zlostavljanja, ili u ustanove socijalne skrbi namijenjene djeci s poteškoćama u ponašanju i sukobu sa zakonom (odgojni dom). Istaknuto je da u različitim smještajnim kapacitetima djeci često nisu dostupne usluge prilagođene njihovoj dobi i potrebama, a naglašen je i nedostatak prevoditelja.¹⁰⁶

U početnim i individualnim razgovorima s djecom bez pratnje HCK je doznao da su mnogi od njih prošli kroz višestruke traumatične događaje, gubitke te da su ostali bez potpore roditelja/skrbnika, članova obitelji i osoba od povjerenja. Nadalje, primijećene su brojne poteškoće u sustavu skrbi za djecu bez pratnje. Uz to, dodatni izazovi uključuju poteškoće u suočavanju sa stresom zbog odvajanja i/ili gubitka kontakta s članovima obitelji, jezičnu barijeru, nedostatak osobnih isprava kao dokaza identiteta, prethodno školovanje i stečena znanja i vještine, procjenu dobi djeteta i nedostatak educiranih posebnih skrbnika.¹⁰⁷ CMS sugerira da i dalje postoji nedovoljno prikladan sustav za identifikaciju ranjivih skupina unutar PTMZ-a, posebno u prihvatnim centrima za strance.¹⁰⁸

Cijepljenje djece tražitelja međunarodne zaštite i/ili provođenje zdravstvenih pregleda za upis u predškolsku ustanovu/školu kontinuirano se provodilo u suradnji MdM-a s

¹⁰⁴ Izvješće o radu pravobranitelja za djecu za 2022., dostupno na <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

¹⁰⁵ Informacije zaprimljene od HCK-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹⁰⁶ Informacije zaprimljene od HCK-a i CMS-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹⁰⁷ Informacije zaprimljene od HCK-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹⁰⁸ Informacije zaprimljene od CMS-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

Dnevnom bolnicom Zagreb-Centar i Nastavnim zavodom za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“.¹⁰⁹

Tijekom 2022. započeo je postupak upisa u škole za 74 djece (kako djece bez pratnje tako i one u pratnji obitelji), ali samo 18 od njih pohađalo je školu – jedno dijete u predškolskom programu, 13 djece u osnovnoj školi i 4 djece u srednjoj školi. Veliki je nesrazmjer između broja djece za koju je započeo upis u obrazovni sustav i broja djece koja su ga pohađala te je to posljedica dinamike kretanja tražitelja međunarodne zaštite i činjenice da Hrvatska nije njihova zemlja odredišta. Uz to, u nekoliko slučajeva roditelji su se protivili upisu svoje djece u obrazovni sustav, posebno djevojčica.¹¹⁰

Organizacije civilnog društva i dalje ističu problem organizacije pripreme nastave za učenike koji ne znaju ili koji nedovoljno znaju hrvatski jezik. Vrijeme čekanja na početak nastave za svakog učenika je najmanje dva mjeseca, kao i na mogućnost dodatnog ciklusa od 70 sati i dodatnog rada izvan kurikuluma, što odgađa pružanje potpore djetetu. Dok čekaju odobrenje nastave, djeca borave u razredu s drugim učenicima, ne poznaju jezik i sadržaj predavanja. Neka djeca godinama nisu pohađala obrazovni sustav, a njihovu je razinu obrazovanja teško odrediti zbog nedostatka dokumenata. Stoga su djeca često smještena u niže razrede od svojih vršnjaka, što otežava njihovu socijalizaciju i povećava izolaciju. Manjak asistenata u nastavi također je problem, a često je jedina sustavna potpora djeci s traumom školski psiholog, što je nedovoljno u odnosu na potrebe.¹¹¹

Tijekom 2022. HPC je proveo projekt „Pravno savjetovanje u postupku odobrenja međunarodne zaštite 2021.“.¹¹² U sklopu projekta proveditelji aktivnosti pružali su pravne savjete i/ili informacije djeci bez pratnje, tražiteljima međunarodne zaštite. Primijećeno je da pojedini skrbnici nisu u potpunosti svjesni svoje uloge i obveza prema ovoj kategoriji djece u vezi s Protokolom o postupanju prema djeci bez pratnje i nisu upoznati sa svim fazama postupka međunarodne zaštite. Također treba istaknuti da je u nekim slučajevima HPC primijetio da postoji vremenski jaz (dani) od imenovanja posebnog skrbnika nakon identifikacije djeteta bez pratnje na teritoriju Republike Hrvatske do smještaja i imenovanja naknadnog skrbnika, što je u praksi problem. U nekim je slučajevima primijećeno da skrbnici ne kontaktiraju s djecom bez pratnje zbog nedostatka iskustva i preopterećenosti drugim zadacima, kao i da ne koriste prevoditelja pri razgovoru s djetetom. Stoga se primjećuje da djeca često nemaju odgovarajuće informacije o svojim pravima i obvezama. Isto tako djeca bez pratnje sve više brzo napuštaju ustanove u kojima su smještena te u većini slučajeva napuštaju Hrvatsku na neregularan način, što je također trend među odraslima koji

¹⁰⁹ Médecins du Monde – Liječnici svijeta ASBL – Dokters van de Wereld VZW u Republici Hrvatskoj, Godišnje izvješće za 2022. primljeno od MdM-a 14. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹¹⁰ Dopis MUP-a od 21. veljače 2023., koji je UNHCR zaprimio 1. ožujka 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹¹¹ Izvješće o radu pravobranitelja za djecu za 2022., dostupno na <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

¹¹² Projekt je sufinanciran sredstvima Fonda za azil, migracije i integraciju, a temelji se na ugovoru sklopljenom s odgovornim tijelom za upravljanje fondovima Europske unije, Upravom za europske poslove, međunarodne odnose i fondove Europske unije Ministarstva unutarnjih poslova.

traže međunarodnu zaštitu. Tijekom provedbe projekta HPC je objavio informativni materijal (brošuru), vizualno i terminološki/jezično prilagođen djeci, na sedam jezika: engleski, turski, arapski, farsi, paštu, španjolski i ruski. Brošure su poslane ustanovama za socijalnu skrb u kojima su smještena djeca bez pratnje, a dostupne su i na mrežnoj stranici HPC-a. U sklopu projekta HPC je organizirao i održao sastanak s ustanovama u kojima su smještena djeca bez pratnje i centrima za socijalnu skrb kako bi se dobile detaljnije informacije o projektu i važnosti pravnih savjeta za djecu i njihove skrbnike. Neke od tema na sastanku bile su: pravne dužnosti i odgovornosti skrbnika – poput pokretanja postupka spajanja obitelji, informiranja o postupku u vezi sa zahtjevom za međunarodnu zaštitu i zastupanja prava djeteta u postupku, neprikladan smještaj djece bez pratnje u ustanove socijalne skrbi za djecu s poremećajima ponašanja i/ili u sukobu sa zakonom, problem jezične barijere i angažiranje prevoditelja.

7. ULOGA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

Djelovanje hrvatskih organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija¹¹³ u području sustava međunarodne i privremene zaštite dovelo je do brojnih aktivnosti usmjerenih na poboljšanje postojećeg sustava, povećanja dostupnosti usluga za tražitelje međunarodne zaštite, osobe kojima je odobrena međunarodna i privremena zaštita i njihovo osnaživanje, proširenja suradnje između samih organizacija, podizanja svijesti javnosti i jačanja kapaciteta ključnih dionika.

I dok većina organizacija civilnog društva još nema pristup prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu i Kutini, pristup kolektivnim smještajnim centrima u kojima su smještene osobe pod privremenom zaštitom omogućen je organizacijama koje žele pružiti određenu vrstu potpore. Redoviti pristup prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite u 2022. bio je dopušten samo HPC-u i MdM-u, dok je nekim organizacijama dopušten ulazak u prostorije spomenutih centara ako je to dogovoreno s MUP-om radi provedbe projektnih aktivnosti predviđenih projektima koje organizacija provodi u suradnji s MUP-om.¹¹⁴ Stoga organizacijama civilnog društva ostaje pružiti potporu i pomoć onim tražiteljima azila koji se mogu obratiti dotičnim organizacijama, koji se koriste internetom ili koji mogu sudjelovati u aktivnostima koje organiziraju organizacije civilnog društva izvan prihvatnih centara.

Tijekom 2022. HCK¹¹⁵ je u okviru projekta „Socijalne usluge i psihosocijalna podrška tražiteljima međunarodne zaštite“ provodio društvene aktivnosti i pružao psihosocijalnu potporu tražiteljima u PTMZ-u. Aktivnosti provedene u 2022. odnose se na prihvat

¹¹³ U svrhu pisanja ovog izvještaja HPC je koristio informacije o aktivnostima organizacija koje su podijelile svoja izvješća s HPC-om.

¹¹⁴ Na primjer, Međunarodna organizacija za migracije (IOM) informira tražitelje o mogućnosti dobrovoljnog povratka, a HPC informira tražitelje o njihovom pravu na besplatnu pravnu pomoć.

¹¹⁵ Informacije zaprimljene od HCK-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

novopridošlih tražitelja međunarodne zaštite, smještaj u izolaciji, distribuciju higijenskih paketa, posteljine, pokrivača i ručnika kao i odjeće i obuće, omogućavanje pristupa zdravstvenim ustanovama i medicinskim potreštinama, pružanje pomoći tražiteljima tijekom liječničkih pregleda, organiziranje skrbi o djeci samohranih roditelja, socijalna integracija tražitelja međunarodne zaštite, pomaganje djeci pri upisu u školu i svladavanju školskog kurikulumu, radionice hrvatskog jezika, IT radionice za djecu i odrasle i pružanje psihosocijalne potpore preko početnih, individualnih i grupnih razgovora, kao i sustavnu potporu tražiteljima kojima je potrebna posebna potpora. Tijekom 2022. HCK je također proveo niz edukacija za zaposlenike gradskih i županijskih društava Crvenoga križa, kao i za druge sudionike u sustavu privremene i međunarodne zaštite. Djelatnici i volonteri HCK-a pružali su psihosocijalnu potporu, pomoć u traženju obitelji, distribuirali humanitarnu pomoć i prikupljali informacije o raseljenim osobama iz Ukrajine u svrhu unosa podataka u Službu traženja HCK-a i pomoći u traženju obitelji.

U 2022. CMS¹¹⁶ je provodio svoje aktivnosti pružanja besplatne pravne pomoći tražiteljima međunarodne zaštite i osobama s odobrenom međunarodnom zaštitom u vezi sa sustavom međunarodne zaštite i drugim statusnim pitanjima, kao i pružanja potpore u ostvarivanju njihovih prava, pristupu tržištu rada, postupcima spajanja obitelji, učenju hrvatskog jezika. Osim toga, CMS je nastavio pratiti nepravilnosti u policijskom postupanju s migrantima i raditi na strateškim parnicama. Uz brojne organizirane radionice, socijalne aktivnosti i kulturna događanja, nastavljene su i terenske aktivnosti, a sve radi jačanja i promicanja integracije, jačanja dionika u sustavu azila i samih izbjeglica, što je pridonijelo, među ostalim, prvom konferencijom u Hrvatskoj koju su tematski osmislili i u potpunosti proveli i vodili izbjeglički i migrantski aktivisti. Također u sklopu ASAP projekta CMS je proveo istraživanje i pripremio izvješće o procjeni potreba državljana trećih zemalja za pristup osnovnim uslugama i specifičnim potrebama u sektorima zapošljavanja, stanovanja, obrazovanja i zdravstva.

Tijekom 2022. AYS¹¹⁷ se bavio informiranjem tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita o pravu na rad, pravu na zdravstvenu zaštitu i pružanjem potpore u ostvarivanju njihovih prava, u traženju posla, provođenjem tečajeva hrvatskog jezika, pomaganjem u pronalaženju smještaja, pružanjem potpore u učenju jezika i svladavanju školskog programa, praćenjem nepravilnosti u postupanju policijskih službenika na granici i pružanjem besplatne odjeće, obuće, higijenskih potreština, posteljine, posuđa i ostalih kućanskih predmeta u okviru besplatne trgovine Free Shop.

U svojem radu tijekom 2022. udruga Civis Mundis (dalje: CM)¹¹⁸ provodila je razne aktivnosti s osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao što su donacije raznih potreština, organiziranje obilaska grada, pomoć u traženju posla, učenje

¹¹⁶ Informacije zaprimljene od CMS-a 19. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹¹⁷ Informacije zaprimljene od AYS-a 7. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹¹⁸ Informacije zaprimljene od CM-a 14. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

hrvatskog jezika, promicanje integracije, pružanje psihosocijalne pomoći. Nadalje, CM je objavio brojne analize u području međunarodne zaštite i pridružio se pružanju pomoći i potpore osobama pod privremenom zaštitom u obliku donacija.

Tijekom 2022. IOM¹¹⁹ je provodio informativne i savjetodavne aktivnosti za tražitelje međunarodne zaštite o mogućnosti dobrovoljnog povratka u zemlje podrijetla i, prema potrebi, organizirao dobrovoljni povratak za tražitelje koji su se odlučili za tu opciju. Nadalje, IOM se bavio edukacijom službenika granične policije na temu zaštite zdravlja te je u suradnji s MUP-om započeo provedbu projekta „Tehnička podrška u integraciji državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj“, u sklopu kojeg je provedena analiza zakonodavnog okvira u području integracije državljana trećih zemalja, kao i analiza dionika unutar dotičnog sustava.

Centar za nestalu i zlostavljaju djeću (dalje: CNZD)¹²⁰ u suradnji s Osječko-baranjskom županijom usvojio je Akcijski plan „Slavonsko srce za obitelji iz Ukrajine“ kojim su utvrđeni prvi koraci za osiguravanje pravovremenog odgovora na potrebe izbjeglica iz Ukrajine smještenih u Osječko-baranjskoj županiji. Akcijski plan obuhvaća sljedeće usluge: pružanje psihosocijalne pomoći i savjetovanja, pružanje besplatne pravne pomoći u vezi sa statusom i drugim pravima, pomoć u ostvarivanju prava iz sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, pripremu materijala na hrvatskom, engleskom i ukrajinskom jeziku s važnim informacijama, psihološko-obrazovne, kulturne, sportske i kreativne radionice za djecu i mlade, organizirane tečajeve hrvatskog jezika, informacije o načinu traženja zaposlenja i mogućnostima prekvalifikacije, pomoć pri uključivanju djece u predškolski i školski sustav. Kao odgovor na potrebe izbjeglica, CNZD je osmislio i proveo niz aktivnosti kao što su Info centar, dječji kutak, tečajevi hrvatskog jezika, Dnevni centar za potrebe socijalizacije i razne radionice.

Aktivnosti organizacije Projekt građanskih prava Sisak (dalje: PGP Sisak)¹²¹ tijekom 2022. uključivale su pružanje pravne pomoći, uključujući pomoć u pronalasku odgovarajućeg smještaja za osobe pod međunarodnom zaštitom i pristupu tržištu rada, pružanje psihosocijalne pomoći i organizaciju zajedničkih okupljanja izbjeglica i lokalnog stanovništva.

Rehabilitacijski centar za stres i traumu (dalje: RCST)¹²² provodio je aktivnosti s tražiteljima međunarodne zaštite i osobama pod međunarodnom zaštitom, kao i osobama pod privremenom zaštitom, u obliku psihosocijalne pomoći, pomaganja u pronalaženju smještaja i zaposlenja, pomaganja u ostvarivanju njihovih prava, organiziranja društvenih i kulturnih događanja i pružanja grupne potpore i individualne psihoterapije usmjerene na suočavanje s traumom.

¹¹⁹ Informacije zaprimljene od IOM-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹²⁰ Informacije zaprimljene od CNZD-a 24. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹²¹ Informacije zaprimljene od PGP-a Sisak 9. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹²² Informacije zaprimljene od RCST-a 18. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

Udrugu SVOJA (dalje: SVOJA)¹²³ osnovale su u kolovozu 2022. Ukrajinke raseljene iz Ukrajine. Glavne aktivnosti koje je SVOJA provodila u 2022. odnosile su se na pomoć pri zapošljavanju, provođenje programa osposobljavanja i pomoć u integraciji ukrajinskih izbjeglica u hrvatsko društvo. SVOJA je pružala savjete o zapošljavanju i samozapošljavanju, uspostavljala kontakte s poslodavcima, održavala edukativne konferencije i mnoga *online* događanja u suradnji s drugim nevladinim organizacijama i zakladama u Hrvatskoj.

Centar za djecu, mlade i obitelj Modus (dalje: Modus)¹²⁴ ponajprije se bavio pružanjem psihosocijalne podrške u sklopu svojega savjetodavnog centra za osobe pod međunarodnom zaštitom, dok su Modusovi volonteri pomagali djeci koja se školuju U sklopu provedbe projekta „Očuvanje mentalnog zdravlja i pružanje psihosocijalne podrške djeci i skrbnicima iz Ukrajine u Hrvatskoj“, u suradnji s UNICEF-om, provedene su sljedeće aktivnosti: edukacija službenika, volontera i supervizora Hrvatskog zavoda za socijalni rad, individualni stručni nadzor, grupni konzultativni nadzor, psihološko savjetovanje, grupni programi psihosocijalne potpore djeci i roditeljima u kolektivnom smještaju.

D kolektiv¹²⁵ pokrenuo je brojne aktivnosti usmjerene na pružanje podrške i pomoći ljudima raseljenim iz Ukrajine – *Ukrajinski društveni klub, Živjeti u Osijeku*, kafić za razmjenu iskustava s Ukrajinčima, edukativne radionice za predškolce i individualnu pomoć u učenju matematike za učenike. U suradnji s Nansen dijalog centrom D kolektiv je organizirao edukaciju za interkulturalne medijatore kroz radionice o socijalnim i komunikacijskim vještinama za osobe pod privremenom zaštitom.

UNHCR Hrvatska¹²⁶ nastavio je provoditi svoje aktivnosti u suradnji sa svojim partnerima¹²⁷ u području praćenja postupka međunarodne zaštite i zagovaranja pristupa teritoriju i sustavu međunarodne zaštite, podizanja kapaciteta usmjerenih na jačanje postupka međunarodne zaštite te promicanja mogućnosti za lokalnu integraciju i pozitivan stav prema prisilno raseljenim osobama i osobama bez državljanstva.

UNHCR je provodio niz zagovaračkih i operativnih aktivnosti u svrhu promicanja poštovanja međunarodnog prava i zaštite pristupa teritoriju i prava na traženje azila. Navedene aktivnosti uključuju praćenje u svrhu identifikacije povrede prava i/ili rizika zaštite, prioriteta i potreba raseljenih osoba, pružanje informacija o postupku traženja međunarodne zaštite i izgradnju kapaciteta granične policije i službenika za međunarodnu zaštitu.

U lipnju 2021. Hrvatska je uspostavila Nezavisni mehanizam nadzora (NMN) na nacionalnoj razini, a UNHCR je prihvatio poziv da se pridruži Savjetodavnom odboru NMN-a kako bi pružio preporuke o mogućim poboljšanjima Koordinacijskog odbora NMN-a u provođenju praćenja (nadzora) granica. Preko Savjetodavnog odbora

¹²³ Informacije zaprimljene od SVOJE 14. veljače 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹²⁴ Informacije zaprimljene od Modusa 9. siječnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹²⁵ Informacije zaprimljene od D kolektiva 22. prosinca 2022., interna dokumentacija HPC-a.

¹²⁶ Informacije zaprimljene od UNHCR-a 19. svibnja 2023., interna dokumentacija HPC-a.

¹²⁷ HCK, HPC, Udruga Mi, Festival tolerancije, JRS, PGP Sisak i SVOJA.

UNHCR podupire daljnje jačanje NMN-a kako bi se omogućilo njegovo neovisno i učinkovito funkcioniranje.

UNHCR je pružao potporu djeci bez pratnje tijekom cijelog postupka međunarodne zaštite djelovanjem mobilnog tima i programom izgradnje kapaciteta koji provodi HCK, osiguravajući posjete djeci i potporu posebnim skrbnicima. Na Svjetski dan izbjeglica, 20. lipnja 2022., Pravobraniteljica za djecu i UNHCR organizirali su u Zagrebu zajednički okrugli stol na temu „Zaštita djece tražitelja međunarodne zaštite, djece izbjeglica, djece bez državljanstva i djece u riziku od bezdržavljanstva u Hrvatskoj: Trenutno stanje i daljnji koraci“. Događaj je poslužio za naglašavanje ključnih pozitivnih pomaka i prostora za poboljšanje sustava zaštite djece u Hrvatskoj.

U području integracije UNHCR je lokalnim i regionalnim vlastima, lokalnim nevladinim organizacijama, predstavnicima javnih službi i drugim ključnim dionicima predstavio priručnik za učinkovitu integraciju izbjeglica koji su razvili UNHCR i Skupina za migracijsku politiku. Uspješno je nastavljena i druga godina partnerstva s IKEA Hrvatska, koje je omogućilo tromjesečno potpuno plaćeno stažiranje za 11 izbjeglica u IKEA-i Zagreb.

UNHCR je također pružio potporu prvoj organizaciji koju vode izbjeglice u Hrvatskoj, udruzi „SVOJA“, koja se bavi ekonomskim osnaživanjem izbjeglica. Drugi oblik potpore ukrajinskim izbjeglicama pružen je u partnerstvu s Udrugom MI podržavanjem četiri lokalna volonterska programa i inicijativa građanskog društva usmjerenih na razvoj struktura za uključivanje ukrajinskih izbjeglica u lokalne zajednice, posebno pružanjem tečajeva hrvatskog jezika i psihosocijalne potpore.

UNHCR je 2022. pokrenuo kampanju podizanja svijesti u deset najvećih hrvatskih gradova povodom Svjetskog dana izbjeglica, koja je uključivala stvaranje umjetničkih vizualnih uradaka poznatih hrvatskih umjetnika u ključnim urbanim područjima. Osim toga, UNHCR je organizirao konferenciju za hrvatske novinare na temu izvještavanja o pitanjima integracije izbjeglica (povećanje vidljivosti u medijima, etičke dileme i profesionalni standardi pri izvještavanju o izbjeglicama).

UNHCR je također proveo aktivnosti usmjerene na podizanje kapaciteta s ključnim dionicima koji se bave izbjeglicama, obučavajući ih o rodno uvjetovanom nasilju, zaštiti od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja (engl. *PSEA*), borbi protiv trgovanja ljudima i komunikaciji prema izbjeglicama. U aktivnostima su sudjelovali državni službenici, članovi Koordinacijske skupine o rodno i spolno uvjetovanom nasilju, operateri hitne telefonske linije 112 i novoosnovane telefonske linije posebno namijenjene ukrajinskim izbjeglicama koju vodi UNHCR s partnerom Hrvatskim pravnim centrom. Osim navedenoga, izrađeni su mnogi informativni materijali o spomenutim područjima i osigurana je njihova distribucija. Uz to, UNHCR i Vijeće Europe (VE) organizirali su online događaj pod nazivom „Prevenција, borba i odgovor na rodno uvjetovano nasilje u kontekstu azila i migracija“, u kojem su sudjelovali stručnjaci i ključni dionici sustava koji se u svojem radu suočavaju s izazovima rodnog nasilja.

Rad HPC-a usredotočio se na aktivnosti namijenjene tražiteljima međunarodne zaštite, osobama s odobrenom međunarodnom i privremenom zaštitom, policijskim službenicima, upravnim sucima i drugim dionicima u sustavu međunarodne i privremene zaštite. Pravna pomoć tražiteljima pružena je u sklopu projekta „Pravno savjetovanje u postupku odobrenja međunarodne zaštite 2021.“, provedenoga u suradnji s MUP-om, koji je obuhvaćao infosesije o uslugama pravnog savjetovanja održane u PTMZ-u i savjetovanje sa zainteresiranim tražiteljima, kao i savjetovanje djece bez pratnje tražitelja međunarodne zaštite i pružanje potpore njihovim skrbnicima. Isto tako, pravna podrška i savjetovanje osoba pod međunarodnom i privremenom zaštitom pružena je u sklopu projekta „Pravna podrška i podizanje kapaciteta za pristup teritoriju i azilu u Hrvatskoj“, koji je financirao UNHCR Hrvatska. Od ožujka 2022. pravnici HPC-a posjetili su brojne kolektivne smještaje i prihvatne centre kako bi informirali raseljene osobe iz Ukrajine o njihovim pravima i obvezama te je uspostavljena posebna telefonska linija kako bi spomenute osobe mogle u bilo kojem trenutku kontaktirati HPC na ukrajinskom jeziku. Osim toga, organizirane su *online* infosesije za korisnike u Istri i Zadarskoj županiji, kao i infosesije u jezičnim školama u Zagrebu za osobe koje žive u privatnom smještaju. U sklopu istog projekta provedene su aktivnosti povezane s praćenjem pristupa sustavu međunarodne zaštite, kao i tri treninga usmjerena na jačanje kapaciteta policijskih službenika granične policijevezano za osjetljiva pitanja upravljanja granicom. Druga projektna aktivnost odnosila se na seminar za upravne suce na temu zaštite pojedinačnih prava tražitelja međunarodne zaštite i osoba s odobrenim statusom.¹²⁸ Održana je i jedna radionica u suradnji s Pravosudnom akademijom i Pravnim fakultetom na temu azila i migracija.

Tijekom 2022. održana su tri sastanka Koordinacijske skupine za spolno i rodno uvjetovano nasilje radi rasprave o zabilježenim podacima o broju slučajeva spolnoga i rodno uvjetovanog nasilja prijavljenih u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite te o sadržaju i eventualnim poboljšanjima Standardnoga operativnog postupka za prevenciju i odgovor u slučaju spolno i rodno uvjetovanog nasilja u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj koji je stupio na snagu 22. ožujka 2021.¹²⁹

U 2022. završena je pretposljednja faza dvogodišnjeg projekta „INCluDE“ – Međuresorna suradnja u osnaživanju državljana trećih zemalja¹³⁰ s tri dvodnevne radionice na temu razvoja i jačanja međuresorne suradnje u jedinicama lokalne samouprave. Posljednja faza projekta odnosila se na donošenje Protokola postupanja

¹²⁸ Seminar su organizirali HPC, UNHCR Hrvatska i Pravosudna akademija.

¹²⁹ HPC je primio tekst Standardnoga operativnog postupka od UNHCR-a 29. studenoga 2020., interna dokumentacija HPC-a.

¹³⁰ Projekt je vodio Vladin Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

prilikom integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i pripadajućeg Priručnika s primjerima dobre prakse koji je izrađen 2022.¹³¹

U siječnju 2022. HPC je započeo s provedbom projekta „Komplementarni putovi za pristup međunarodnoj zaštiti u Jugoistočnoj Europi – COMP4SEE“. Cilj je projekta promicati razvoj komplementarnih putova stvaranjem novih modela privatnog sponzorstva te izradom i zagovaranjem preporuka za poboljšanje nacionalnih sustava u području spajanja obitelji.

¹³¹ Stalno povjerenstvo za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo jednoglasno je usvojilo navedeni Protokol u prosincu 2022., dok su autori pisane verzije Protokola, koja je objavljena 2023., predsjednik HPC-a i pravni stručnjak za javnu upravu.